

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Præfatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

DE VETERI
ELOQVENTIA
 LIBER PRIMVS.

DE OPTIMO GENERE ELOQVENTIAE, ET
 huius operis instituto.

P R A E F A T I O.

NOLEVIT nonnullorum
 mentibus nimis iniqua for-
 tasse, sed quæ à viris non vulga-
 riter eruditis defensa est perpu-
 gnaciter opinatio, eloquentiam
 naturæ, atque ingenii viribus
 totam potius effervesceere, quàm vllis artium
 præceptionibus contineri. Etmuero fateri o-
 porter multum in ceteris, in eloquentia verò
 plurimum valere præstantis ingenii felicitate-
 tem, assidua præsertim exercitatione corrobora-
 ratam, sed eam sine artis, & disciplinæ perpo-
 sitione, necesse est impingere in frequentissi-
 mos errores temeritatis: Neque enim existima-
 mandum est artium vel minimarum præcepta
 quedam extare; eloquentia, quæ vna cetera-
 rum Regina est disciplinarum, tanta temporum
 diuturnitate, clarissimorumque ingeniorum
 luce celebrata, observationes nullas esse, quibus
 in dicendo vis, ordo, & facilitas recta qua-
 dam ratione comparari, tenerique possit: Nisi
 forte ineptos fuisse iudicemus, prudentis omni-
 nino iudicii, atque acerrimi ingenii viros Ari-
 stotelem, Demetrium, Ciceronem, Fabium, qui
 de tota eloquentiæ ratione tam luculenter dis-
 seruerunt, quod profectò nunquam fecissent,
 si eam nullis præceptis contineri existimas-
 sent.

Rhetoricos Doctores appellari voluerunt, mul-
 tudo, postquam enim grandis eloquentiæ de-
 stituti viribus minutias quasque puridiuscule
 discere ceperunt, omnia libris, & puerilibus
 nugis referere.

Longè mihi alia mens est, in huius operis
 molitione, statui enim omnis veteribus scho-
 larum cantilenis, accurata illustrium auctorum
 de optimo genere dicendi iudicia, totamq; elo-
 quentiæ rationem clarissimis græcorum, lati-
 norumque exemplorum nonnumèris locupletata-
 am ob oculos ponere, quo ex omnibus inge-
 nijs, sæculisque collecta perfectio, atque in v-
 num quoddam corpus transfusa, gratior mana-
 ret in publicum.

Atque vt in vniuersum, dicam quæ posthac
 explicatus à me, nitidiusque tradeda sunt, mi-
 hi in tria fermè genera, tota primùm eloquentia
 diuidenda est, quo sit huius instituti magis de-
 clarata ratio.

Prima igitur eloquentia diuina est, non illa
 quidem quaesta è schola, sed Dei præparentis
 incitata spiritu, qui solus vel infantissimos
 quosque facit oratores.

Hac est verè sublimis eloquentiæ facultas, cu-
 ius vt origo cœlestis est, ita omnino admirabi-
 les, & planè aurei foetus extiterunt: hæc nò ver-
 borù sterculis, delicatis auribus lenocinata, sed
 intimis sensibus cœlesti quodã ardore succen-
 sis, homines sibi subicit, hæc Reges domuit, hæc

colorù præ-
 ceptorum
 incondita
 multitudo.

Operis in-
 stitutum

Triples elo-
 quentia.

Diuina elo-
 quentia ma-
 iestas.

Eloquentia
 non sola
 natura con-
 flata.

Multis ob-
 est eloquen-
 tia minus.

A

cuia

ciuitates, prouincias, orbem denique vniuersum, repudiatis erroribus ad Christi iugū pellexit, hæc effecit longè aliter, quàm sub fabuloso Orpheo, vt agni lupis accubarent, cum efferatos antea Ethnicorum animos ad amorem Religionis, continentia, mansuetudinisque traduxit.

Origen in
aced. 4.

Hac eloquentia Moyses in sacris mirificè claruit, qui secundum Origenis, & Diui Gregotij sententiam, disertus cēsebatur in primis ea quā florent homines eloquentia, vt potè à puentia rudimentis in aula regia liberaliter institutus, & nobilioris ingenij cultura perpolitus: sed postquam cum Deo sermones miscere cœpit, iuxta diuinam eloquentiam & sapientiam sibi visus est omnium propè infantissimus.

Dionysius
Longinus li.
peri. 4. ous.

Tandem in cœlesti schola, vel potius sacratio diuinitus eruditus, ea literis mandauit, quæ Ethnicis, iisque consummatis Rhetoribus exditerunt admirationi. Dionysius enim Longinus, qui librum de sublimi eloquentia scripsit, Moysen legens miratur in eo, non quidem inane locutionum choragium, sed notionum (vt ipse ait) mentis præpotentem & exaggeratam sapientiam, τὸ κράλιστον, καὶ περὶ τὰς νοήσεις ἀδρεπήβολον, hæc inquit excellentia prestabat ὁ Ἰσραηλῆων θεομοθέτης οὐκ ὀτυχῶν ἀνὴρ ἐπειδὴ τὸ πῦρ τοῦ θεοῦ δύναμις ἐκλάττω ἀεὶ λαμπρότερον καὶ ἀξέφρονον, Eudæorum illo Legislator non fuit vir de triuio, qui numinis virtutem pro dignitate cognouit. Et uerbis explicauit.

Longini
Rhetorici
de Moyses
eloquentia
iudicium.

Nicetas in
Andron.

Hac eadem eloquentia vigebat Dei fulmen Esaias, & D. Paulus quem θεορήτορα Nicetas appellat, nimisq; humili nomine Mercurium Elystrenses dixerunt. hic non blandis, & pictis locutionibus, sed Dei virtute, & scientia, ea gessit, & dixit, quæ scimus, ac legimus, in quibus plus eloquentia subesse arbitror, vel in vna sententia, quàm in toto græcularum periodorum apparatu. Hæc est enim lingua Angelorum, quam ita appellatam ab Apostolo constat, non quod Angeli linguas habeat, vt annotat Theodoretus, sed vt quoddam, quod humanis linguis excellentius esset, indicaret, & hanc de eloquentia sententiam imbiberat Homerus l. 5. hoc versiculo,

χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ ἄνδρες ὃ Κέμινδιν.

vbi alia Deorum, alia etiam hominum verba

innuit. Hæc præceptiones Dei donū est, minime ad artis præceptiones reuocanda.

Secunda eloquentia heroica est, siquidem supra commune dicēdi genus eloquentes ἥρωας nominat Longinus. Atque vt heros dicebatur ex homine, & Deo constatus: Ita hæc eloquentia non infusa quidem, sed simul humana adiuta præsidij, simul meliori quodam cœli vberè irrigata, ad summam pulchritudinem effloruit. Talis est eloquentia Patrum, vt DD. Basilij, Gregorij Nazianzeni, Chrysoctomi, Cypriani, & cæterorum, qui cum a puero animus ad eloquentiam adiecisset, postea cœlestibus aucti ritibus, quasi magni torreates, in mirificam Ecclesiæ vberitatem, fecunditatemque exundarunt.

Eloquentia
heroica.
ἥρωας
in dicendo
qui sunt
eloquentia
humana
augustiore
praditi.

Tertia, humana quidem illa, sed virilis, sapiens, exalta, plena virium, succi, sanguinis, & venustatis, qualis Demosthenis fuit, aut Ciceronis, & superiorum Oratorum, qui castius, accuratiusque dicendi genus consecrati sunt.

Huius ego grauitati puerilem, quæ nunc est in multis, loquaciter non annuero, plenam vanitatis, & furilium propè deliramentorum. Euenit eni n, vt qui propter pectoris angustias hoc sublimè dicendi genus generosæ mentis foetum non satis capiebant, leues homines, & græculi, toti se ad literarum aucupia, phrasas, & periodos conferrent, Non secus ac pueri, qui cum auri, & margaritarum pretia nesciant, pictos in littore calculos legunt, iisque mirificè delectantur. Non est ista, non est quæ à multis putatur eloquentia, textus phrasæon, & scitè tornatus periodorum circulus. Magnè flumen est mentis eloquentia, quæ rebus & sensibus magis cōstat, quàm verbulis: sed vt horti, qui vocantur Adonij in testulis pendentes è fenestris, eos, qui liberio rem aëris copiam non habent, humiiter oblectant; sic istis veluti puerilibus delinimentis innutriti, veræ eloquentia magnitudinem, nec mentè quidem attingere potuerunt. Quibus igitur his nugis grandem eloquentiam, tum heroicam, tum humanam exequemur, ut in foro, in scholis, in sacris denique concionibus potissimum elucet, de ciuili, declamatorio, concionatorioque genere, postquam vniuersè de eloquentia dixerimus, satis copiosè discitemus.

Loquentia
puerilis
eloquentia
simia.

Julianus in
Cesaribus
vocat Adonidis
hortos.
in epigramis
γὴν λαχούτων
Ordo libro
1177.